

1.

ACC. N:R. 3980

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Skåne Upptecknat av: Stans Ohlsson
 Härad: Onsjö Adress: Åsk på Sommarp.
 Socken: Åsk Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1880 Falck Född år 1857 i Åsk

Uppteckningen rör Åskfiguren och utklädnng vid skörden
och jultiden.

Att vid skördtiderna forma den sista korven såsom en
 människoliknande figur har brukats på denna orten för
 så lång tid tillbaka att inga sagner eller berättelser
 förtleva i folkminnet, som kunna klargöra varför och
 för vilket ändamål denna figur som har kallats för
staudaren utformades.

Någon särskild användning av densamma har ej brukats
 på denna ort, utan i regel gick den i boggolvet tillsammans
 man med det sista höstasset för arit. Det kunde före-
 komma att häskmännen gömde staudaren vid slag.
 Höstningen till den sista framsättningen och det sista

2. 3980

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

lagget därav. Detta var dock ingen allmänt gängse sed. Tröskvärken togo bort densamma helt och hållet och bruket att binda ständaren slopades av självbindaren på 1890 talet. Tröskvärken blevo allmänt brukliga sedar på 1870 talet, även på mindre ställen och de upphörde bruket att särskilt gömma ständaren till sista lagget vid tröstningen. |

Huruvida meningen med ständarens bindning varit: att denne skulle utgöra ett offer till arsvärdens givare, om denna antogs vara ett manligt eller kvinnligt väsen har jag kunnat utröna. Rigotta präster och munkar ha vid kristendomens början så helt bortarbetat minnet av dessa gudomskäpetar att icke deras namn finnes ^{kvor} i folkminnet och icke heller vad ~~meningen~~ varit med sådana uraldliga bruk och plagseder. Bruket stod ändå kvar.

Alla vid gården i skordearbetet deltagande personer, både vuxna och barn, skulle lägga hand vid ständarens

63

utformning och binda ett band om densamma.

Bruket hölls säkerst igång på havgårdarna och de större
bondställen, där det var många arbetare. Hos husman,
torpare och småbrukare har jag ej sett det förekomma
det jag minnet och mitt minne sträcker sig tillbaka
ända till mitten av 1860 talet.

Vid slagföreställningen har i stället gjordt inga halmfigurer
"Staudaren" gömdes till svarta lagget men halmen därav
drevs tillsammans med det övriga halmfodret. Något är
blev staudaren använd till julkärve men det var ej
~~något~~ vedertaget bruk utan vilken annan kärve som
helt och ^{som} var tillräckligt stor kunde tagas därtill.

Skördfesten eller skördegillet. Inga särskilda utklädningar
av personer eller bindande av några halmfigurer brukades
vid dessa gillen som endast avsåg ^[nöje] traktering och dans.

Alickelmassa eller mikaeli. Var här en utav årets mera
bemärkta tidpunkter. Den dagens (den 29 Sept) vädertek ansågs

kunna ge en antydning om ~~den~~ det kommande årets gånge spannmålspriser som väderlek och årsväxt.

Var det fullt voder den dagen blev väderleken ostodig och övervägande full under det kommande året och man fick i vänta någon rik skörd. Var det stormigt blev det dyrt tid med höga spannmålspriser. Man observerade under dagens topp på vindstyrkans skiftningar och sökte att se till sina försäljningsutbud eller inköp av spannmål därefter. För att kunna observera på vindstyrkan gjordes utav sammanviden halvm en viska i form utav en skurviska. Denna lades på en fristående stubbe i skogen så att den kunde observeras. Blev vindstyrkan så stark att denna viska blåste ned av stubben blev det höga spannmålspriser och dessamma skiftningar beräknades efter hur länge denna viska blåste ifrån stubben.

Nikolaus-dagen den 6 December ansågs i såsom någon märkesdag Lucia fröades i såsom någon märkesdag här i Ask. Här

" " ⁵ 3980

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5

kallades dagen "Lusse" och det ansågs bland allmogem att
"nu va de sae morit de blae" paa sinne var my aew.

Däras uttrycket "Lusse" långt mätt och att molten & nu sae
taeng, ad koen bider trae gaungo i bausest maner hon vänta
paa ad de ska boya ad daas. Någon kaffebjudning av
till "Lucia" klädd flicka med palmkrans på huvudet ^{och} med
i kransen sittande bumsande ljus och särskilda kakor
förskott y, men mina föräldrar omtalade att sådant
brukades och hade brukats på herstaps ställning sedan
lång tid tillbaka. Vad slags dryck som bjödits med ka-
korna före kaffe bruket, kände de ej till.

Julen. I äldre tid var det vinter vid julen mera än
vad vi under de senaste gångna åren haft. Mina för-
äldrar omtalade att deras föräldrar sagt för dem, att
det var alltid riktigt julvinter på den tiden. Julavår
sitt skaffa himlens foglar andel i den allmänna jul-
glädjen var meningen ~~med~~ då en riktigt tillagen jul-

6.

3980

karve sattes på stängen, som var så hög att ^{kollar} gardens
ej kunde komma åt och opseda småfågelnas ^{vid} ~~under~~ deras
glädje under den tillfälliga välplagraden i julkarven.

Kommo smälandsfåglar, sidensvans och drosslare till jul-
karven väntades en hård vinter. Kommo endast grä-
och gultsparvar d.v.s. oftens vanliga fåglar, så väntades
en mild vinter, men kanske all den därpå följande
sommar blev ej gynsam för växtligheten. Det hette:

Riklig vinter, riklig sommar ^{med} god gröda. Fågel karvens
halv fick ej användas till föda utan gick direkt ned
i gödseltrogen och överhöjdes med ny gödsel.

Det har ej brukats ^{kan} med julholm på stugegolvet eller något
slags lekare med halmdockor under julhelgen. Ej heller
allt några halmfigurer gömts till jul från skörd och
torkning för att användas vid lek eller för tydning av
"framtiden".

Utdelning av gåvor vid julen var ej allmänt bruk. Var

3980

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

det någon vars gynnelse och välvilja ^{man} särskilt ästun-
dades och det var kunnigt att denne önskade sig något
särskilt, kunde en skänke eller giva utav en sådan sak
ske vid juletid och medföra för givaren framtida
goda och förmåner. En sådan ^{sänd} sändes med bud till den
som skulle ha densamma och kastades genom dörren
från förstugan in i daglig stugan. Givaren fick vara
väl förpackad så att den ej tog skada vid inreningen.
Jultomte är ett vår tids begrepp, som ej ingick i äldre
tidens folkminne på vår ort. De inrevarande skulle
om möjligt vara infänga inkastaren. Till att utföra
detta, vidtalades någon väl lokaliserad ung man eller
flicka ty meningen var att givaren skulle vara okänd,
varföre inkastaren borde klara sig fri från infängning.
Vanligen voro givarna något slags färrer sak som hörde
till beklädnadsbruk eller och av något skämtsamt
slag. Det fick aldrig ifrågakomma att en sådan giva

kunna vara av slag att den kunde tydas som
kränkande för emottagaren. Namnet Kindken jes. har
aldrig träts här på vår ort. Vilka slag av julgävor som
 varit äst i bruk här är svart att avgöra.

Utklädnings och kringvandring. Julspöken. Sedan en-
alders tid brukade ungdomen här i Ask att förklada
sig och sedan i sällskap vandra från det ena stället
till det andra
under skamt samma uppdrag. Sådana utklädnings-
y under någon av de större helg- eller högtidsdags kväl-
larna utan ammandagens- någon av jul- eller söndagens-
mes eller trettondagens kväll. Det omtalades ej att
måga rådeten för kommit vid dessa ungdoms uppdrag,
som fortgå om är vanliga ämne i vår tid.

Den vanligaste förklädnanden var och är att pojkar
och flickor utbytte dräkter eller och anskaffade sig
sådana kostymer som kallade Regumans eller de
"svartes" vanliga dräkter. Det omtalas ej att socken-

stämman mödgets ingripa för att släppa ofog, som
befarades uppstå genom dessa ungdomars kringvandringar.
I äldre tider har det förekommit att någon av sällskapet
 varit utklädd till julbock, med ett par väldiga bock-
horn stodigt fastade på huvudbonaden, ett väldigt
 vitt bockskogg och ett helt med påsittande har berett
 bockskinn över axlarna. Julbocken var ju stänglig
 och ville stängas och stälde till mycket nöje på
 ställena

107 { Kringvandrande av hatmuggbar eller andra figurer har ej
 brukats i Ask

Stjärngossar som vandrade omkring har ej brukats här.

108 { Knut. Julens slut, markerades ej här med något kring-
 vandande av hatmuggbar. Husmodern bjöd den kvällen
 på "extra" kvällsmat och sedan samlades ungdomen på något
 av byställen till "lekstuga".

Penkskrivet hösten 1933 av

Olav Oksanen
Ask på Sommarp.

1.

ACC. N:R. 3980
Avskrivet
Upptecknat av: *Mans Ohlsson*

Landskap: *Skåne*
Härad: *Omåsböherad*
Adress:
Socken: *Ash*
Berättat av: *Originalt i Ashes bys arkiv*
Uppteckningsår: *1794* $\frac{1}{11}$
Född år — i —

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

10

Uppteckningen rör *Contract* ingånget emellan *Skräddaren*
Mäster Rosenkelde och *Ashes Byggnad* i västra *Fälod*
angående en liten *Tostapp* till *Kåtblage* för *Mäster*
Rosenkelde.

Skräddaren *Mäster Rosenkelde* har hos oss anhållit, det
honom måtte tillåtas få inhögna en liten *Kåtblage*
nordost från des iboende hus vid norra sidan af N:
5° *högplats* och som denna tillämnade *Inhögna*
i synes medföra något särdeles hinder uti vår ägna
Fädrift; så tillåta vi *Mäster Rosenkelde* få inhögna
förenämnda *jordplan*, som af oss blivit utstakat nord-
ost om dess hus till *Kåtblage* hvilket honom godt-
synes, mot det att nämnda *Rosenkelde* till oss betalar

för nämnda intäppa En riksdoter Specie hvilken är
higen deponeras den 1 Maji. ^{Och då} ~~Detta~~ fullgöras och ingen
olaga öfverkan tillfogas våra Fäladts lag, ^{Och} ~~och~~ intet
tillskjundas våra hoga och på drift, Kamm Rosenkelde
göra sig föda af ett bruk och nyttjande af nämnda
hoga både uti sin och sin hustrus tid; men y för
deras barn och ofkomma, hvilket allt försökeras med
våra namns och bonmärkes undersökande af

Åsk den 1 November 1794.

J. Almqvist Ohla Månsson Klingenberg
Pehr Månsson Pehr Simonsson Anders Gudmunds
Lven SIS Jönsson Nils N^o Ohlsson Ohla Nilsson
Faste Bondesson Ohla Nilsson Pehr Sjögren
Lars LAS Andersson Jöns Nilsson

Med å andra sidan stående Contrakt förklarar jag
mig alldeles nöjd och skall det tjena mig till en
obrottslig efterlysning allt hvad härelti finnes mig

3. 3980

föreskrifvet försäkras Ut Supra
Nils Rosenkelde.

Ord för ifrån ord likalydande med Original Contractet
attesteras Ut Supra
J. Almqvist.

Auskrivet efter auskriften hösten 1933 av
Alans Ohlsson
Ask på Lönmarken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

12

ACC. N:R. 3980

Landskap: Skåne

^{Avskrifvet}
Upptecknat av: Mans Ohlsson

Härad: Omåsjö

Adress: Ask på Sommarp

Socken: Ask

Berättat av: _____

Uppteckningsår: 1795

Född år _____ i _____

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

13

Uppteckningen rör Ollov skog och ollovsvin

Ahr 1795 den 12. Oktober Instälta sig under tecknade på
ammodan af samtliga Askas bys jord och herrmans ägor,
att dogt syra och Taxna, ollov skogen af Taxna och
befunnit dem på efterföljande sätt. Nem.

Efter noga öfversende häraf, då ungskogen med bättre
storskogen, jämföres, finner Taxnings männen att ett
antal af Taxna No (54) svin som äro fullvuxna
fullt gjötas, från förenämnda skogar, som sålunda
repartiseras. Nem.

N: 1 Ask _____ 10 af svin _____

2 " _____ 3 _____

5 " _____ 2 _____

Skriv endast på denna sida!

2. 3980

6	6 st. Prind
7	5
8	5
9	3
10	2
11	4
14	7
15	6
16	5
17	1
<hr/>	
Summa	59.

Sälunda efter noggrant öfversende synat och taxerat in-
tygar ut Supra

Ake Nilsson

Jeppe Pettersson

J.ck.

I den händelse, att våra svin efter deras inbjudning
i vår ollonskog uti Aska ångor skulle inlöpa å

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

14

Trolleholms ålonskogar och där blifva fastlagda
och till intösen förda till Trolleholm ålaga vi oss
efter träffad vänlig ofverenskommelse af alla för en
och en för alla evara för våra svind utlösen, på så
sätt att hvar äbo sammanstijetes tege därtill efter som
han får sin brända inf. Taxerings förretningur.

Och därest process emot förmodan skulle öppnas i denna
saken ålaga vi oss att därtill på lika sätt bidraga och
geva samma lott efter sin antalet som blivit brända
efter syn och taxerings förretningar och på samma
avlatet sin del vänlighet ofverenskommel, det intyga
vi med våra namns och vanliga bomärkens under-
sättjande Åsk den 14 Oktober 1795.

J. Almqvist

Pär Almqvist

Jöns Nilsson

Lars Andersson

Pär Simonsson

Ola Nilsson

Joste Bondesson

Ohta OM Almqvist

4. 3980

Lovan SIS jönsön

Nils N^o Olsson

Anders Gudmundsson

Petter Andersson

Peter Sjögren

Lovan Ohlsson

Peter Ohlsson

Ohla Ohlsson Bonde Andersson

Elanna Andersson

Petter Ohlsson

A andra sidan stände öfverenskommelse av af
vederbojande egenhändigt underskrivet attesteras

ut Supra

M. Scheffman

Peter PMS Nilsson

Underskrivet hofden 1933 av

Lovan Ohlsson

Åsk för Sommarf.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

16

1

3980

ACC. N:R.

Arkiv

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Hans Ohlsson

Härad: Önsjö

Adress: Ask på Sömnarf

Socken: Ask

Berättat av:

Uppteckningsår: 1801 ¹³/₅

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

17

Uppteckningen rör Antagon det av Bysmed i Ask

"Som Smedern Jeppe Billberg från Värkinge i Skåne
 sockens annåt det han voro sinmod medsäta sig uti
 Sikes By såsom Bysmed, och vi voro angelagnad om
 en jäfarens smed, hvartill han fördelagligt vittnes
 börd förut; Så trofva vi öfverenskommit att på egen
 bekostnad uppsätta en Smedja hvilkens vi själve
 alla äro ägarer till, men Billberg äger besittningsrätten
 sålänge han icke sin profession efter vårt behof ^{arbete och} ~~dagtkontor~~
 Allt hvad på denna Smedjas ^{konstruktion} kommer att utgöras i ^{hans} ~~hans~~
 Tjänst och utgöras efter ända inkräpda mantal.

Hvartill vi förbinda oss med våra namns undersätande

Ask den 13 Maj 1801.

2. 3980

J. Stenquist

Peter Simonsson

Faste Bondesson Olof Nilsson Bonna Andersson

Lars Andersson Nils Martinsson

Peter Nilsson

Anders Gudmundsson

Jöns Nilsson

Olof OMS Nilsson

Auskäivet efter originalet hösten 1933 av

M OMS Ohlsson

Arkiv på Lönneorp

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

18